

Ante Zlatko Stolica

*Blizina
svega*

L O M

BEOGRAD / MMXXII

© Ante Zlatko Stolica i Fraktura, 2020.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati
u bilo kojem obliku bez prethodnog dopuštenja nakladnika.

All rights are represented by Fraktura, Croatia.

urednik izdanja

Robert Perišić

*Prodajem stan, blizina škole, vrtića, autobus,
zvezdarnica, mir, blizina svega. (Oglasnik)*

AUTOBUS

* * *

Na psihotestu sam dobio jedno matematičko pitanje gdje je trebalo odgovoriti koliko je dijete naslijedilo očeva novca. To dijete iz pitanja imalo je majku i brata i sestru, ali su, kaže zadatak, brat i sestra poginuli u prometnoj nesreći i tu se sve komplicira, jer sad treba sračunati koliko od sveukupne sume ide majci, a koliko preživjelom potomku, ali ne mogu se više sjetiti ni sume ni postotaka koji su ih zapadali, sjećam se samo da je na mom psihotestiranju to dvoje djece poginulo.

* * *

Idu djeca na izlet, pun bus osnovnoškolaca, jurimo prema hotelu Alkar; dvije se djevojčice dignu sa sjedala, tiho priđu drugima: *Ej, cure, hoćete s nama razbit televizor?*

* * *

Slijepac izašao iz kladionice.

* * *

Kad bi u selo došli poreznici da oporezuju blago, moj otac bi odveo kravu daleko u šumu i ostao tu s njom dok ne stigne mrak koji će otjerati poreznike iz sela. Imao je pet godina, kaže da bi mu tako naložila baba.

Pitam ga: *Pa šta si radija cili dan?*

Ništa, kaže, bra bi bobice i tražija zmiju.

Zašto si tražija zmiju?

Da je ubijen.

* * *

Autobus sto petnaest. Kaže prijatelj prijatelju da postoji neka firma u Americi koja je smislila neki algoritam i stavila ga na burzu. Algoritam sam pretražuje, sam ulaže, sve sam radi, a firma je stalno u plusu. *Morat ću i ja nać neki posao*, kaže drugi.

Sve ćemo snimiti

Seven days

Bugari voze šlepere kao bicikle, parkiraju ih u deset centimetara. Šleperi su puni seven-days kroasana pakiranih u kutije. Ako je kutija puknuta, možemo jesti, takvo je pravilo. Kad Bugari ne gledaju, probijemo nogom neku od kutija i kažemo da je bila puknuta, stavimo je sa strane i jedemo. Muka mi je, ali jedem silom, ponesen timskim duhom. Kutije su sve iste, ne znamo što će biti unutra – najgore mi je kad probijemo onu s kroasanima s punjenjem od šampanjca koji su toliko grozni da ih treba što prije pojesti da probijemo novu kutiju. Radno vrijeme nije fiksno, a opsjednut sam time da gubim vrijeme rađeći ovaj posao. Jedan je od kolega to brzo primijetio. Desetak je godina stariji od mene. Negdje oko tri popodne, kada bismo trebali dobiti vijest idemo li doma ili ćemo produljiti, govori mi svoje procjene: *Mislin da nan nema kući prije šest večeras*. Ne odgovaram ništa da ga ne razjarim pa da me ne muči još više, ali zadovoljan je i ovim. U kutovima usana nabire mu se osmijeh koji lagano titra. Prođu tri sata, prođe četiri i pet, tek u devet navečer završimo.

Sretan je, njegova je pobjeda toliko velika da me čak počinje iskreno tješiti. *Jebiga, tako se nekad radi, nema van-ka, nema izlazaka, ali i to prođe – past će posa za tjedan dana, vidit ćeš*. Kad završim s poslom, sjednem na bicikl, odvezem se do grada, kupim litru vina. Kad popijem, žicama uokolo. Kad povratim, razmišljam o čaši šampanjca

koja neprikladno stoji na ambalaži kroasana. Odspavam dva sata, dovezem se u sedam na posao. Na pauzi tuma-ram po dućanu, tražim što ću pojesti pa odlučim da neću pojesti ništa, kupim samo dvije pive, sjednem sretan is-pred skladišta. Kad popijem, uzmem paletar, stanem na njega desnom nogom kao na romobil, lijevom se odgu-rujem.

Tko drži Isusa

Pao je snijeg, sigurno je sve u kolapsu. Ne trebam žuriti na posao, kad dođem, dobro dođem. Neki se zbilja nisu ni pojavili, a neki su kasnili tri ili četiri sata. Ja sam kas-nio pedeset minuta. Prostorija u kojoj radim na trećem je katu Zavoda za zapošljavanje, zove se *job centar*. U prostoriji su kompjutori s printerima i jedan telefon za ljude koji traže posao. Moj zadatak je da im pomognem u korištenju i da ih nadgledam da sve koriste kako treba. Prvi dio dosta solidno obavljam, drugi dio nikako. Ljudi koji dolaze tamo otprilike su isti; svaki dan dođe i po-neko novi, ali ne zadržava se – razgleda prostoriju, na-piše i isprinta CV, uzme neki prospekt i ode. Među njima je mnogo beznadnih. Došli su tu jer ih je savjetnik pos-lao da se jave na taj i taj natječaj za posao. Njima mi je najteže pomoći jer mi se pomoć čini uzaludna. Neće do-biti posao na koji se javljaju; svaki se put pitam jesu li do-kraja svjesni toga. Rečenice koje izgovaraju beskrajno su tužne, svaka je teška po nekoliko stotina kila, iako govo-re otprilike isto što i svi ostali. *Trebali bi mi isprintati molbu i CV*. Neki pak kažu: *Trebali bi mi pomoći napisati*

molbu i CV. To su ljudi čiji je maksimum bio da završe osnovnu i srednju školu, i sad ih više nitko ne treba. S druge strane, nemaju dovoljno velik problem da im ovo društvo konkretnije pomogne. Svi im pomažu koliko je formalno nužno, uključujući i mene, iako smo svjesni da je to ništa. Zato tu i nije riječ o pomaganju, već samo o obavljanju posla. Ne treba se onda čuditi da sam imao gržnju savjesti upravo u trenutku dok sam im govorio kako da sastave CV, kako da napišu što treba i pošalju kamo trebaju poslati. S druge strane, imao sam poriv da na njihovo pitanje (*Mogu li tu napisati molbu?*) kažem: *Ne treba ti molba, ne treba.* U tom slučaju trebao bih onda otići i korak dalje ili nekoliko koraka dalje i zbilja im pomoći, kad bi mi zbilja bilo do njih stalo. A meni je stalo malo, taman toliko da mučim i sebe i njih nekom mlađom melankolijom od koje nitko nema koristi. Ti ljudi uglavnom su bili ili mlađi ljudi koji su tražili svoje mjesto i nisu ga mogli naći, ili stariji koji su odbačeni kao višak u nekom trenutku. Posebna su kategorija narkomani, koje nisam posebno žalio, čak sam uvijek bio i malo ljubomoran na njih. Računam da su oni ipak uzeli nešto od života, a ovo što sada žive možda je kazna za to. Možda ta kazna nije ni previsoka, možda je taman, možda je i mala. Nervirali su me oni među njima koji vole docirati, koji daju savjete o zdravom životu, savjetuju da ne smijemo ni u kojem slučaju *ni početi*. Nervirali su me još dok sam bio u osnovnoj školi kad bi dolazili sa svojim ispovijestima, iako tada nisam imao nikakvu konkretnu ideju o drogi ili alkoholu. *Šta ti imaš kome govoriti kad će ko s čime počinjati.* To je valjda zato što je uvijek iz njih izbijao i neki ponos koji nisu mogli sakriti, a neki nisu ni htjeli – iz njih je jasno govorilo: *Ja sam bio tamo kamo vi*

nećete nikad doći. I vratio sam se. Ako i odete, vi se nećete vratiti. Oni se, srećom, nikad nisu puno zadržavali.

Mislio sam da nema šanse da itko danas dođe po ovom snijegu koji je sinoć napadao, ali prevario sam se. Već ih je šestero ili sedmero bilo pred vratima i čekalo da otključam, među njima i jedan od džankija. Pokušavam ne skrivati da me nerviraju; mnogo ljudi pred vratima znači da očitio ozbiljnije kasnim. Kažem Damiru: *Pa di ste po ovon vrimenu došli. . .* Otvaram vrata i ne gledam ga dok govori: *Mmma neš ti ssniga – samo bbbljuzga.* Imao je neku vježbu autogenog treninga koju ga je naučila psihologica; kada bi je izgovarao, nikad ne bi zamucuo: *Smiri se, diši duboko, smiren si, smiren.* To bi uradio i prije nego što će zvati nekog na telefon, ali čim bi se glas s druge strane javio, mucanje bi počelo. Pravio sam se svaki put da ne primjećujem, ali znao je da ga slušam, na kraju bi mi rekao: *Jebenti.* Damir bi svaki dan sjeo za najskriveniji kompjutor i gledao pornografiju. Kad ga zateknem u tome, posramim se i pravim se da se ništa nije dogodilo. Nakon što sam otključao vrata, uključio sam grijanje i krenuo paliti svaki od kompjutora. Damir je otišao do prozora i gledao van minutu ili dvije: *Ovo se već topi.* Mislio sam da će sjesti za kompjutor, ali pustio je ostalima da ih zauzmu. Otišao je do telefona i utipkao broj. Kad god bi netko uzeo telefon, uhvatio bi me nemir – ako netko surfa po internetu gdje ne treba, to je tiho, to se neće primijetiti, ali bilo tko od zaposlenih može ući i čuti ako netko zove rodbinu na službeni telefon. Ako netko posebno glasno priča, možda se može čuti i u drugim prostorijama? Pokušavao sam što je više moguće koncentrirati se na tekst koji sam tada čitao pripremajući se za

fakultet dogodine, ali takvi pozivi uvijek bi me omeli. Ipak, nisam nikada ništa poduzeo – ništa više od upozoravajućeg pogleda koji bi oni lako ignorirali. Damir bi znao dogovarati izlaske ili komentirati tikete kladionice, a ovaj put nazvao je mamu i samo nekoliko puta čisto rekao: *Majko, majko, majko. Ajde bok. Džanki je već stajao u redu iza njega, Damir mu je uljudno prepustio telefon. Začudo, zvao je baš za posao, bilo mi je drago. Zoven u vezi oglasa. Trideset i dvi godine. Ko radi? Slušao je glas s druge strane i pogledom lutao po prostoriji kao da hoće što više nas usisati u razgovor, a onda se opet usredotočio na telefon. Šta stavljate oglas ako neko radi!? Na HZZ. Jučer objavljen jebo van bog majku. Čim je to rekao, Damir je prišao da ga smiri – bio sam mu zahvalan. Jebite mater pedersku, dođen tu po snigu, a vi mi govorite da neko već radi!* Damir mu je uzeo ruku u kojoj je držao slušalicu i rekao: *Smiri se, duboko diši, smiren si, smiren,* a ovaj je poklopio zalupivši slušalicom i meni se obratio: *Jebo in bog majku, daju oglas za posa, a već neko radi. Di to ima, stari, triba ih polit sve benzinon i zapalit u pičku materinu.* Kad mu je Damir opet ponovio da se smiri, zbilja je poslušao. Bio je odjednom sasvim pribran, kao da se ništa nije dogodilo, sasvim drugim tonom opet se meni obratio: *Dođi vamo.* Ustao sam i došao do njega. Izvadio je novčanik, gurnuo prst u jedan od pretinaca i izvukao sliku Svetog Ante koji drži malog Isusa. Pokazao mi je na Isusa i pitao me: *Znaš ko je ovo? Isus,* odgovorim. *A ovo do njega?* Kažem: *To je Sveti Ante.* Na to je zastao i nesigurno rekao: *Pa nije, to mu je otac, Josip.* Damir je opet pogledao kroz prozor: *Evo već se otopilo, kažen ti, samo bljuzga.*

Među tom ekipom dolazio je i Neno – uvijek obučen u odijelo, obrijane glave i precizno obrijanog lica. Kad sam prvi put došao na ovo radno mjesto, zatekao sam ga kako razgovara na telefon. Prva rečenica koju sam od njega čuo bila je: *Molim vas, možete li me spojiti s uredom predsjednika?* Onda je dugo čekao da ga spoje, onda su ga spojili i onda je predsjednika obavijestio o svojim izumima za koje nitko nema dovoljno razumijevanja da uloži u njih i plasira ih na tržište. Kasnije je dobio od ministarstva pare za razvoj patenata, ali ništa nije bilo dovoljno da posao zaživi kako treba. *Čoviče, koje vrime, a?* rekao mi je energično kad je ušao. Pozdravio se s Damirom i ostalima, objesio sako, zavalio se u stolicu, protrljao glavu i pogledao knjigu na mom stolu: *Šta čitaš, a?*

Ma ništa, učin za prijemni za faks.

Bravo, bravo, oćeš da te ispitam?

Ma ne treba.

Daj knjigu, ajde, ispitat ću te.

Ma ne, ne. . .

OK, kad budeš tija da te ispitam, reci.

Može.

Njegovi izumi bili su uglavnom masažeri i naprave koje pomažu kralježnici. Nekad bi ih isprobavao na ljudima koji su dolazili na Zavod, teatralno demonstrirajući kako koja sprava funkcionira. Svaki put ga se sjetim kad nosim vreće iz dućana, odnosno sjetim se njegova izuma koji je nazvao *prstobran* – prostobran je zapravo jedan plastični žlijeb u koji možeš staviti vreću ili više vreća da ti se ručka ne usijeca u prste. Jedno jutro, prije Nene i Damira, prije ijednog džankija, stigla je šefica odjela i pitala me znam li koliki je bio telefonski račun *job centra* prije ne-

go što sam ja došao raditi. Ne znam. *Dvjesto ili tristo kuna, tristo pedeset najviše. Sad nam je tisuću i pesto.*

Sutradan sam odlučio upozoriti prvog koji uzme telefon, a ne koristi ga za traženje posla. Plava, mršava cura prišla je telefonu i to me odmah uznemirilo. Nadao sam se da ipak zove za pravu stvar. To je moglo riješiti problem, to da jednostavno svi počnu koristiti telefon kako treba, sami od sebe. Odložio sam tekst koji sam čitao i pogledao prema njoj ne bi li vidjela da sam registrirao da je uzela telefon. Ignorirala me. Otegnutim nazalnim glasom rekla je *Halo! Dobar dan, zovem u vezi oglasa za kontrolora zaliha. Bravo, pomislio sam. Završila sam Ekonomsku školu, govorim engleski jezik, imam položen vozački ispit, B kategorija, atraktivna sam. Radila sam do sada u prodaji, dvije godine iskustva. Vratio sam se čitanju, nisam slušao dalje, osjetio sam neku natruhu ponosa, kao da sam ja zaslužan za to što je zvala oglas za posao. Sljedeći koji je pristupio telefonu bio je Riva Ključ, veterinar bez posla čija je jakna još mirisala na kobasice. Opet sam osjetio nemir i pogledao prema njemu što sam službenije mogao kao znak da ga pratim. On mi se osmjehnuo usiljeno srdačno. Okrenuo je broj, čekali smo da se netko javi. Halo! Eeej, Riva pri telefonu, Riva. Da, da, ma evo da ne duljim, da ti ne uzimam vrijeme, šta se kaže. . . Predzadnji vikend u petom mjesecu radimo trideset godina mature, hotel Medena – jesi tu? Srce mi se uzlupalo. Da ga prekinem odmah? Glupo je da ga prekidam usred razgovora – pričekat ću da završi. Tu si? Bravo, bravo. Onda ćemo se vidjeti! Kad je poklopio slušalicu, okrenuo sam se i pogledao ga – on je uzvratio pogled, osmjehnuo se još srdačnije i okrenuo novi broj. Uzdahnuo sam duboko, ali nisam ništa učinio*

– neka još jednog nazove pa ću mu onda reći. *Halo, eej Riva je, Riva, Riva. Čuj! U petom mjesecu radimo trideset godina mature – jesi mi tu? Hotel Medena, da, da. Da, da, bravo, može, može. Sedam sati, sedam. Još ćemo se čuti. Bravo, bravo. Ajde, ajde, idemo, boook.* Na polovini razgovora okrenuo sam se prema njemu da pričekam da završi i kažem mu da ne može više tako, ali ovaj put nije pogledao prema meni kad je poklopio. Dapače, kad je utipkao novi broj, pomaknuo se malo ustranu, gotovo da mi se skroz okrenuo leđima. Sada bih trebao otići tamo i kucnuti mu prstom o leđa? *Halo! Riva pri telefonu.* Malo je stišao glas. *Čuj me! Slavimo trideset godina mature. Trideset, trideset, daaa. E, pa me zanima gdje si, šta si? Predzadnji vikend u petom mjesecu. Hotel Medena. Može, može, javi kad budeš znao, javi. Javi, javi. Da, da. Čujemo se!* Iako je ostao okrenut leđima, vidio sam da kemijskom križa još jednu osobu na popisu – Isuse, zvat će cijeli razred! Ustao sam i pogledao uokolo prati li tko ovo što se događa. Svi su nijemo gledali u kompjutore, bilo mi je lakše. Opet je nazvao.

Haloo! Riva pri telefonu. Čuj me. Čuješ? Slavimo trideset godina mature. . . Trideset, trideset! Ovako – hotel Medena, predzadnji vikend u petom mjesecu. . . Nisi tu? Može, može, samo javi, da, da. Koga? Nakon što je pitao koga, dugo je slušao sugovornikov odgovor i polako se treskao kao da će puknuti od smijeha, a onda zbilja udario u smijeh. Moram sada reagirati, ovo nije u redu. Ljudi tu dolaze da bi tražili posao, a on saziva prijatelje za maturu. Još se i smije, nije u redu. Otišao sam prema njemu, srce mi je još jače zalupalo, i prstom mu pokucao po leđima. Rukom je zaklonio telefonsku slušalicu i okrenuo se prema meni da čuje što ću mu reći.

Ne možete koristiti telefon za nešto što se ne tiče traženja posla.

Još ću samo jedan broj pa nemam više.

Jedna od najgorih noćnih mora ona je u kojoj, ne znam zašto ni na koji način, postanem strašan – suština te noćne more je da se bojim da nekog ne prepadnem, bojim se da bi me se netko mogao bojati. Jednom smo (na javi, ne u snu) Grade i ja šetali po Komiži, bila je već duboka noć, nikog nije bilo nigdje. On je ustrajao da nađemo neki kafić, a ja sam rekao da ne mogu više, da idem naći neko mjesto gdje ću odspavati. Zaspao sam negdje uz plažu, ispod dva bora koja su se naklonila sve do zemlje, pa su me sakrila. Kad sam se probudio, još nije bilo svanulo. Zapravo, probudio me razgovor dviju djevojaka koje su se spremale na noćno kupanje. Vidio sam da me ne vide, da ne znaju da sam tu, zagrlio sam rukama koljena i pazio da se ne pomaknem.

DPM

Kad zazvonim na parlafon, netko s druge strane odgovori *Ko je?*, ja kažem *DPM*. Sâm sam smislio tu kraticu. Računam da se ljudi neće obazirati na to, treba samo nešto reći da se otvore vrata, a opet, kratica nije laž. Najčešće tako i bude, ljudi ne slušaju sadržaj, procijene po tonu mogu li otvoriti ili ne. Kad neki ipak pitaju (*Šta?*), nisam siguran pitaju li zato što nisu čuli ta tri slova, pa žele da im ponovim, ili su čuli, pa žele da im objasnim. U jednom i drugom slučaju osjećam se dužnim razotkriti kraticu: *distribucija promotivnih materijala*. Tada najčešće ne otvore, to su ljudi koji ne žele da im netko natrpa smeća u sandučić.

Posao obavljam jako brzo i efikasno, najviše radi toga da me netko ne vidi kako dijelim letke. Godinu sam dana to radio u kvartu zapadno od mog, nitko me nije vidio. Bio sam nakon svakog obavljenog posla duboko zahvalan na tome. Bio sam sretan kad bih zadnji letak stavio u sandučić, zaustavio bih se malo na odlasku da ih pogledam, izgledali su kao putnici koji mašu iz vlaka koji će upravo krenuti. Bilo je i rijetkih ljudi koji su tražili da im dodatno pojasnim o čemu je riječ nakon što bih izgovorio *distribucija promotivnih materijala*, tada bih uvijek ostao zatečen – šutim, ne govorim ništa dok ne poklope, oni viču *halo, halo*, i kad već polako postane bizarno, udara me neka sitna sreća, i samog sebe uvjerim da me nema tu.